

ผลของอาหารต่อการเจริญและการออกดอกของกล้วยไม้บางชนิด

นางสาวชุตติมา สังข์พาลี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีทางชีวภาพ
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2540

ISBN 974-638-621-2

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1 0 ต.ค. 2546

**EFFECTS OF CULTURE MEDIA ON GROWTH AND FLOWERING
OF SOME ORCHIDS**

Miss Chutima Sangphalee

สถาบันวิทยบริการ
A Thesis Submitted in Fulfillment of the Requirements

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
for the Degree of Master of Science in Biotechnology

Program of Biotechnology

Graduate School

Chulalongkorn University

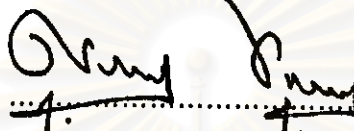
Academic Year 1997

ISBN 974-638-621-2

หัวข้อวิทยานิพนธ์   ผลของอาหารต่อการเจริญและการออกดอกของกล้วยไม้บางชนิด
โดย   นางสาวชุติมา สังข์พาลี
สาขาวิชา   เทคโนโลยีทางชีวภาพ
อาจารย์ที่ปรึกษา   รองศาสตราจารย์ มณฑกานติ วัชรากัญ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ศุภวัฒน์ ชูติวงศ์)

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.हरषा ปุณณะพยัคฆ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ มณฑกานติ วัชรากัญ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรวิมล จุฬาลักษณ์านุกูล)

สถาบันวิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

ชุตินา สังข์พาลี : ผลของอาหารต่อการเจริญและการออกดอกของกล้วยไม้บางชนิด
(EFFECTS OF CULTURE MEDIA ON GROWTH AND FLOWERING OF SOME
ORCHIDS) อ.ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ มณฑกานติ วัชรภักย์, 90 หน้า. ISBN 974-
638-621-2

การศึกษารงอกของเมล็ดและการเจริญของกล้ากล้วยไม้ในระยะแรก ในอาหารสูตรต่างๆ พบว่าเมล็ดงอกและต้นกล้าในระยะแรกของ *Dendrobium Merritt Island* *Dendrobium Montakan* และ *Dendrobium unicum* เจริญได้ดีที่สุดในอาหาร 2 สูตร คือสูตรที่ประกอบด้วยครึ่งส่วนของธาตุอาหารหลักตามสูตร Schenk and Hildebrandt ที่เติมมันฝรั่งบดละเอียด 150 กรัมต่อลิตร น้ำตาล 20 กรัมต่อลิตร และสูตร CU-1 ซึ่งประกอบด้วย KNO_3 1.25 กรัมต่อลิตร มันฝรั่งบดละเอียด 150 กรัมต่อลิตร และน้ำตาล 40 กรัมต่อลิตร สำหรับ *Acriopsis indica* เจริญได้ดีมากในสูตรแรก แต่มีการเจริญเพียงเล็กน้อยในสูตร CU-1 เมื่อศึกษารงอกของกล้ากล้วยไม้สกุลต่างๆ ในระยะต่อมา คือกล้ามีระยะ 3 ใบ ในอาหารสูตรต่างๆ เช่นเดียวกัน พบว่าต้นกล้าของ *Dendrobium Merritt Island* *Dendrobium Montakan* *Doritis pulcherima* และ *Rhynchostylis gygantea* เจริญได้ดีที่สุดในอาหารทั้งสองสูตรที่กล่าวมาแล้ว เช่นกัน สำหรับ *Brassolaeliocattleya* Mem. Pamelament 'Yellow Eye' x *Blc.* Warchant 'Siam Ruby' เจริญได้ดีที่สุดในอาหารสูตรแรก แต่การเจริญมีน้อยมากในสูตร CU-1

การทดลองเกี่ยวกับการชักนำกล้ากล้วยไม้ให้ออกดอกในหลอดแก้ว โดยปรับความเข้มข้นของ 6-benzylaminopurine (BA) อัตราส่วนของอนุมูลแอมโมเนียมต่อไนเตรท และปริมาณน้ำตาลในอาหาร พบว่ากล้วยไม้ลูกผสม *Dendrobium bigibbum* x *Dendrobium Pinky Sem* 'Sabin' สามารถชักนำให้ออกดอกได้ในอาหารที่มี BA 1 - 7 มิลลิกรัมต่อลิตร และระดับความเข้มข้นของ BA ที่ดีที่สุดสำหรับการชักนำเท่ากับ 5 มิลลิกรัมต่อลิตร และน้ำตาล 30 กรัมต่อลิตร โดยปรากฏช่อดอกให้เห็นสูงสุดหลังจากเลี้ยงในอาหารนาน 3 เดือน ถึงร้อยละ 40 ซึ่งระยะนี้กล้วยไม้มีอายุเพียง 9 เดือนเท่านั้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา .....
สาขาวิชา ..... เทคโนโลยีทางชีวภาพ
ปีการศึกษา 2540

ลายมือชื่อนิติกร .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

C726815 : MAJOR BIOTECHNOLOGY

KEY WORD: MEDIA / GROWTH / INDUCTION / FLOWER / INFLORESCENCE / IN VITRO / ORCHID
CHUTIMA SANGPHALEE : EFFECTS OF CULTURE MEDIA ON GROWTH AND
FLOWERING OF SOME ORCHIDS. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. MONTAKAN
VAJRABHAYA. 90 pp. ISBN 974-638-621-2

The study on seed germination and early growth of seedlings in different media was made. The results showed that seed germination and early seedling growth of *Dendrobium* Merritt Island, *Dendrobium* Montakan and *Dendrobium unicum* grew equally well on two different media. The first was a half strength Schenk and Hildebrandt salts with 150 g/l potato homogenate and 20 g/l sucrose added and the second in the CU-1 medium comprising only 1.25 g/l KNO_3 , 150 g/l potato homogenate and 40 g/l sucrose. The *Acropsis indica* seedlings grew very well in the first medium but responded very poorly to CU-1. The more advanced stages at 3 - leaf stage seedlings of *Dendrobium* Merritt Island, *Dendrobium* Montakan, *Doritis pulcherima* and *Rhynchostylis gygantea* also grew well in the two media mentioned above. On the contrary, *Brassolaeliocattleya* Mem. Pamelament 'Yellow Eye' x *Blc.* Warchant 'Siam Ruby' seedlings grew poorly on CU-1 medium while the ones half strength Schenk and Hildebrandt salts with 150 g/l potato homogenate at responded fairly well.

The experiments on the flower induction *in vitro* were done by varying the concentrations of 6-benzylaminopurine (BA), the ratio of ammonium and nitrate ions and the amount of sucrose. The range of BA at 1 - 7 mg/l was suitable for *Dendrobium bigibbum* x *Dendrobium* Pinky Sem 'Sabin'. The maximum inflorescence forming was 40 percent after culture for 3 months on a medium containing 5 mg/l BA and 30 g/l sucrose, at this stage the seedlings were only nine months old.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา.....

สาขาวิชา..... เทคโนโลยีทางชีวภาพ

ปีการศึกษา..... 2540.

ลายมือชื่อนิติกร.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงอย่างสมบูรณ์ด้วยความกรุณาช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากรองศาสตราจารย์ มณฑกานติ วัชรภักย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำข้อคิดที่เป็นประโยชน์ตลอดระยะเวลาของการวิจัย ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

กราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร. ถาวร วัชรภักย์ ที่ให้คำแนะนำ และข้อคิดต่างๆ ในการวิจัย

กราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นรธา ปุณณะพยัคฆ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรวิมล จุฬาลักษณ์านุกูล กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จอย่างสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณอาจารย์ทองศักดิ์ สำราญสุข ที่กรุณาแนะนำเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ และถ่ายภาพ

ขอขอบพระคุณอาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีทางชีวภาพ และภาควิชาพฤกษศาสตร์ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ทุกๆ คน ที่ให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ

ขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ และน้องๆ สาขาเทคโนโลยีทางชีวภาพและพฤกษศาสตร์ทุกๆ คนที่ให้กำลังใจและความช่วยเหลือด้านต่างๆ

ท้ายนี้ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา และพี่ๆ ซึ่งสนับสนุนในด้านการเงินและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

สถาบันวิจัยและบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ญ
สารบัญแผนภาพ.....	ฎ
อธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
บทที่ 2 วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีดำเนินงานวิจัย.....	14
บทที่ 3 ผลการทดลอง.....	35
1. การงอกและการเจริญของกล้ากล้วยไม้บนอาหารสูตรทดลอง.....	35
2. การชักนำให้ออกดอกในหลอดแก้ว.....	54
บทที่ 4 สรุปและวิจารณ์ผลการทดลอง.....	67
รายการอ้างอิง.....	75
ภาคผนวก ก.....	80
ภาคผนวก ข.....	85
ภาคผนวก ค.....	88
ประวัติผู้เขียน.....	90

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	องค์ประกอบของอาหารสูตรทดลองสำหรับการเพาะเมล็ดและเลี้ยงต้นกล้า...	19
2	เปรียบเทียบปริมาณธาตุอาหารหลักในอาหารสูตรทดลอง.....	20
3	องค์ประกอบของอาหารสูตร Mod.VW, Mod VW.A และ Mod.SH.....	23
4	องค์ประกอบของอาหารสูตร Mod.SH และสูตรดัดแปลง.....	24
5	ปริมาณไนโตรเจนรวมและอัตราส่วนระหว่างเกลือ $\text{NH}_4^+ : \text{NO}_3^-$ ในอาหารสูตรทดลอง.....	26
6	สรุปอาหารสูตรทดลองสำหรับชักนำการออกดอกของต้นกล้ากล้วยไม้.....	26
7	อาหารสูตรทดลองสำหรับกล้วยไม้สกุลผสมสกุล <i>Ascocenda</i>	27
8	การเจริญของเมล็ดกล้วยไม้สกุล <i>Dendrobium</i> เมื่อเพาะ เมล็ดเป็นเวลา 3 เดือน และ สกุล <i>Acropsis</i> เมื่อเพาะเมล็ดเป็นเวลา 4 เดือน.....	36
9	การเจริญของต้นกล้า <i>Den. Merritt Island</i> อายุ 7 เดือน หลังจากย้ายต้นกล้าอายุ 3 เดือน มาเลี้ยงในอาหารสูตรทดลอง.....	39
10	การเจริญของต้นกล้า <i>Den. Montakan</i> อายุ 7 เดือน หลังจากย้ายต้นกล้าอายุ 3 เดือน มาเลี้ยงในอาหารสูตรทดลอง.....	42
11	การเจริญของต้นกล้า <i>Brassolaeliocattleya</i> Mem. Pamelament 'Yellow Eye' x <i>Blc. Warchant</i> 'Siam Ruby' อายุ 10 เดือน หลังจากย้ายต้นกล้าอายุ 4 เดือน มาเลี้ยงในอาหารสูตรทดลอง.....	45
12	การเจริญของต้นกล้า <i>Doritis pulcherima</i> อายุ 7 เดือน หลังจากย้ายต้นกล้าอายุ 3 เดือน มาเลี้ยงในอาหารสูตรทดลอง.....	47
13	การเจริญของต้นกล้า <i>Rhynchostylis gigantea</i> อายุ 9 เดือน หลังจากย้ายต้นกล้าอายุ 3 เดือน มาเลี้ยงในอาหารสูตรทดลอง.....	50
14	การเจริญและการเกิดช่อดอกของ <i>Dendrobium bigubbum</i> x <i>Pinky Sem</i> 'Sabin' อายุ 7.5 และ 9 เดือน หลังจากย้ายต้นกล้าอายุ 6 เดือน มาเลี้ยงในอาหารสูตรทดลอง.....	57
15	การเจริญและการเกิดช่อดอกของ <i>Cattleya walkeriana</i> x <i>C. Warut Gold</i> อายุ 9 และ 18 เดือน หลังจากย้ายต้นกล้าอายุ 6 เดือน มาเลี้ยงในอาหารสูตรทดลอง.....	58

ตารางที่		หน้า
16	การเจริญและการเกิดช่อดอกของ <i>Oncidium passionata</i> อายุ 16 เดือน หลังจากย้ายต้นกล้าอายุ 4 เดือน มาเลี้ยงในอาหารสูตรทดลอง.....	59
17	การเจริญและการเกิดช่อดอกของ <i>Ascocenda Yip Sum Wah</i> x <i>Vanda</i> <i>Mali</i> อายุ 18 เดือน หลังจากย้ายต้นกล้าอายุ 6 เดือน มาเลี้ยงในอาหารสูตร ทดลอง.....	64

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	คะแนนการเจริญระดับต่างๆ ของเมล็ดกล้วยไม้หลังจากเพาะเป็นเวลา 3 เดือน..	33
2	คะแนนการเจริญของ <i>Oncidium passionata</i> อายุ 16 เดือน ในอาหารสูตรทดลอง.....	34
3	เปรียบเทียบการงอกและการเจริญของเมล็ดกล้วยไม้สกุล <i>Dendrobium</i> หลังจากเพาะเมล็ดในอาหารสูตรทดลองเป็นเวลา 3 เดือน.....	37
4	เปรียบเทียบการงอกและการเจริญของ <i>Acropsis indica</i> หลังจากเพาะเมล็ดในอาหารสูตรทดลองเป็นเวลา 4 เดือน.....	38
5	ลักษณะการเจริญของลำต้นและรากของ <i>Den. Merritt Island</i> อายุ 7 เดือน (หลังจากย้ายต้นกล้าอายุ 3 เดือน ที่มีขนาด 3 โบ มาเลี้ยงในอาหารสูตรทดลองที่มีธาตุอาหารหลักต่างกัน เป็นเวลา 4 เดือน).....	41
6	ลักษณะการเจริญของลำต้นและรากของ <i>Den. Montakan</i> อายุ 7 เดือน (หลังจากย้ายต้นกล้าอายุ 3 เดือน ที่มีขนาด 3 โบ มาเลี้ยงในอาหารสูตรทดลองที่มีธาตุอาหารหลักต่างกัน เป็นเวลา 4 เดือน).....	44
7	การเจริญของลำต้นและรากของลูกผสมสกุล <i>Brassolaeliocattleya</i> อายุ 10 เดือน (หลังจากย้ายต้นกล้าอายุ 3 เดือน มาเลี้ยงในอาหารสูตรทดลองที่มีธาตุอาหารหลักต่างกัน เป็นเวลา 6 เดือน).....	46
8	ลักษณะการเจริญของลำต้นและรากของ <i>Doritis pulcherima</i> อายุ 7 เดือน (หลังจากย้ายต้นกล้าอายุ 3 เดือน ที่มีขนาด 3 โบ มาเลี้ยงในอาหารสูตรทดลองที่มีธาตุอาหารหลักต่างกัน เป็นเวลา 4 เดือน).....	49
9	ลักษณะการเจริญของลำต้นและรากของ <i>Rhynchosstylis gigantea</i> อายุ 9 เดือน (หลังจากย้ายต้นกล้าอายุ 3 เดือน ที่มีขนาด 3 โบ มาเลี้ยงในอาหารสูตรทดลองที่มีธาตุอาหารหลักต่างกัน เป็นเวลา 4 เดือน).....	52
10	การเกิดแคลลัสของต้นกล้า <i>Rhynchosstylis gigantea</i> อายุ 7 เดือน ในอาหารสูตร Knudson C.....	53
11	การเกิดช่อดอกของ <i>Dendrobium bigibbum</i> กับ Pinky Sem 'Sabin' อายุ 7.5 9 และ 10 เดือน (หลังจากย้ายต้นกล้าอายุ 6 เดือน มาเลี้ยงในอาหารสูตรทดลองนาน 1.5 3 และ 4 เดือน ตามลำดับ).....	60

ภาพที่	หน้า
12	การเกิดช่อดอกของลูกผสม <i>Dendrobium bigibbum</i> กับ Pinky Sem 'Sabin' อายุ 9 เดือน (หลังจากย้ายต้นกล้าอายุ 6 เดือน มาเลี้ยงในอาหารสูตร Mod.VW. A ที่มี BA ความเข้มข้น 1 3 5 และ 7 มก/ล)..... 61
13	เปรียบเทียบการเจริญของ <i>Cattleya walkeriana</i> x <i>C. Warut Gold</i> อายุ 18 เดือน (หลังจากย้ายต้นกล้าอายุ 6 เดือน มาเลี้ยงในอาหารสูตรทดลอง)..... 62
14	ลักษณะการแตกกอของ <i>Oncidium passionata</i> อายุ 16 เดือน (หลังจากย้ายต้นกล้าอายุ 4 เดือน มาเลี้ยงในอาหารสูตรทดลอง)..... 62
15	เปรียบเทียบการเจริญของ <i>Ascocenda Yip Sum Wah</i> x <i>Vanda Mali</i> อายุ 18 เดือน (หลังจากย้ายต้นกล้าอายุ 6 เดือน มาเลี้ยงในอาหารสูตรทดลอง Mod.VW ที่มีสารประกอบอินทรีย์ต่างกัน)..... 65
16	เปรียบเทียบการเจริญของ <i>Ascocenda Yip Sum Wah</i> x <i>Vanda Mali</i> อายุ 18 เดือน (หลังจากย้ายต้นกล้าอายุ 6 เดือน มาเลี้ยงในอาหารสูตรทดลอง Mod.VW. A ที่มีสารประกอบอินทรีย์ต่างกัน)..... 65
17	เปรียบเทียบการเจริญของ <i>Ascocenda Yip Sum Wah</i> x <i>Vanda Mali</i> อายุ 18 เดือน (หลังจากย้ายต้นกล้าอายุ 6 เดือน มาเลี้ยงในอาหารสูตรทดลอง Mod.VW. A ที่มี IAA 0.1 มก/ล และที่ใช้ร่วมกับ BA)..... 66
18	เปรียบเทียบการเจริญของ <i>Ascocenda Yip Sum Wah</i> x <i>Vanda Mali</i> อายุ 18 เดือน (หลังจากย้ายต้นกล้าอายุ 6 เดือน มาเลี้ยงในอาหารสูตรทดลอง Mod.VW. A ที่มี IAA 1.0 มก/ล และที่ใช้ร่วมกับ BA)..... 66

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1	น้ำหนักสด จำนวนหน่อใหม่ พื้นที่ใบ ความสูง จำนวนใบ จำนวนราก ความยาวราก ของต้นกล้า <i>Dendrobium</i> Merritt Island อายุ 7 เดือน ในอาหารสูตรทดลองที่มีธาตุอาหารหลักต่างกัน..... 40
2	น้ำหนักสด จำนวนหน่อใหม่ พื้นที่ใบ ความสูง จำนวนใบ จำนวนราก ความยาวราก ของต้นกล้า <i>Dendrobium</i> Montakan. อายุ 7 เดือน ในอาหารสูตรทดลองที่มีธาตุอาหารหลักต่างกัน..... 43
3	น้ำหนักสด จำนวนหน่อใหม่ พื้นที่ใบ ความสูง จำนวนใบ จำนวนราก ความยาวราก ของต้นกล้า <i>Doritis pulcherima</i> อายุ 7 เดือน ในอาหาร สูตรทดลองที่มีธาตุอาหารหลักต่างกัน..... 48
4	น้ำหนักสด จำนวนหน่อใหม่ พื้นที่ใบ ความสูง จำนวนใบ จำนวนราก ความยาวราก ของต้นกล้า <i>Rhynchostylis gigantea</i> อายุ 9 เดือน ใน อาหารสูตรทดลองที่มีธาตุอาหารหลักต่างกัน..... 51

อธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก/ล	หมายถึง	กรัมต่อลิตร
มก/ล	"	มิลลิกรัมต่อลิตร
CW	"	น้ำมะพร้าวอ่อน
C/N ratio	"	อัตราส่วนระหว่างคาร์บอนและไนโตรเจน
Mod.SH	"	อาหารสูตรดัดแปลงเป็นครึ่งส่วนของสูตร SH
Mod.SH + Po	"	อาหารสูตร Mod.SH ที่มีมันฝรั่งเป็นส่วนประกอบ
Mod.VW	"	อาหารสูตรดัดแปลง Vacin and Went (1949)
MS	"	อาหารสูตร Murashige and Skoog (1962)
Po	"	ลำต้นใต้ดินมันฝรั่งปอกเปลือกแล้ว
SH	"	อาหารสูตร Schenk and Hildebrandt (1972)
VW	"	อาหารสูตร Vacin and Went (1949)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย